

Heidelbergse Catechismus (1563)

Zondag 1

Vraag 1

Wat is uw enige troost, zowel in leven als in sterven?

Antwoord

Dat ik met lichaam en ziel, zowel in leven en als in sterven niet mijzelf toebehoor, maar het eigendom ben van mijn getrouwe Heiland Jezus Christus. Hij heeft met zijn kostbaar bloed voor al mijn zonden volkomen voldaan en mij uit alle heerschappij van de duivel verlost. Hij waakt met zoveel zorg over mij dat zonder de wil van mijn hemelse Vader geen haar van mijn hoofd kan vallen, ja zelfs dat alle dingen mij tot mijn heil moeten dienen. Daarom verzekert Hij mij ook door zijn Heilige Geest van het eeuwige leven en maakt mij van harte bereid om voortaan voor Hem te leven.

Vraag 2

Wat moet gij noodzakelijk weten om in deze troost godvruchtig te leven en te sterven?

Antwoord

Ten eerste: hoe groot mijn zonden en ellende zijn.

Ten tweede: hoe ik van al mijn zonden en ellende verlost word.

Ten derde: hoe ik God voor zulk een verlossing dankbaar moet zijn.

Eerste deel

De ellende van de mens

Zondag 2

Vraag 3

Waaruit kent gij uw ellende?

Antwoord

Uit Gods wet.

Vraag 4

Wat eist Gods wet van ons?

Antwoord

Dat leert Christus ons in een samenvatting, Matteüs 22:37-40: Gij zult de Here uw God liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het grote en eerste gebod. Het tweede, daaraan gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse Wet en de Profeten.

Vraag 5

Kunt gij dit alles volbrengen?

Antwoord

Neen, want ik ben van nature geneigd God en mijn naaste te haten.

Zondag 3

Vraag 6

Heeft God de mens dan zo slecht en verkeerd geschapen?

Antwoord

Neen, God heeft de mens goed en naar zijn beeld geschapen, dat is in ware gerechtigheid en heiligheid, opdat hij God zijn Schepper op de rechte wijze zou kennen, Hem van harte liefhebben en met Hem in de eeuwige zaligheid zou leven, om Hem te loven en te prijzen.

Vraag 7

Waar komt dan deze verdorven aard van de mens dan vandaan?

Antwoord

Uit de val en ongehoorzaamheid van onze eerste voorouders Adam en Eva in het paradijs; daar is onze natuur zo verdorven dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden.

Vraag 8

Zijn wij dan zo verdorven dat wij geheel en al onbekwaam zijn tot iets goeds en geneigd tot alle kwaad?

Antwoord

Ja, tenzij wij door de Geest van God wedergeboren worden.

Zondag 4

Vraag 9

Doet God dan de mens geen onrecht als Hij in zijn wet van hem eist wat hij niet kan volbrengen?

Antwoord

Neen, want God heeft de mens zo geschapen, dat hij hiertoe in staat was; maar de mens heeft zichzelf en al zijn nakomelingen op ingeving van de duivel en door moedwillige ongehoorzaamheid van deze gaven beroofd.

Vraag 10

Wil God deze ongehoorzaamheid en afval ongestraft laten?

Antwoord

Volstrekt niet. Hij is zeer vertoornd zowel over de zonden die ons aangeboren is als die wij zelf bedrijven en Hij straft die door een rechtvaardig oordeel nu en eeuwig, zoals Hij gesproken heeft: Vervloekt is een ieder die zich niet houdt aan alles wat geschreven is in het boek der wet om dat te doen (Gal. 3:10).

Vraag 11

Is God dan niet ook barmhartig?

Antwoord

God is wel barmhartig, maar Hij is ook rechtvaardig. Zijn gerechtigheid eist, dat de zonde die tegen de allerhoogste majesteit Gods begaan is, ook met de hoogste, dat is met de eeuwige straf aan lichaam en ziel gestraft wordt.

Tweede deel

De verlossing van de mens

Zondag 5

Vraag 12

Daar wij dus naar het rechtvaardig oordeel Gods nu en eeuwigheid straf verdiend hebben, blijft er dan nog een middel over, waardoor wij deze straf zouden kunnen ontgaan en weer in genade aangenomen worden?

Antwoord

God wil dat aan zijn gerechtigheid genoegdoening geschiedt; daarom moeten wij of zelf of door middel van een ander volledig genoegdoening geven.

Vraag 13

Kunnen wij zelf genoegdoening geven?

Antwoord

Volstrekt niet. Wij maken zelfs de schuld nog dagelijks groter.

Vraag 14

Kan iemand die enkel schepsel is voor ons genoegdoening geven?

Antwoord

Nee. Want ten eerste wil God niet aan een ander schepsel de schuld toekennen die de mens op zich geladen heeft; ten tweede kan ook niemand die enkel schepsel is de last van Gods eeuwige toorn tegen de zonde dragen en anderen daarvan verlossen.

Vraag 15

Wat voor een Middelaar en Verlosser moeten wij dan zoeken?

Antwoord

Een Middelaar, die waarachtig en rechtvaardig mens is en toch sterker dan alle schepselen, dat wil zeggen, die tevens God is.

Zondag 6

Vraag 16

Waarom moet de Middelaar waarachtig en rechtvaardig mens zijn?

Antwoord

Omdat Gods gerechtigheid eist, dat de menselijke natuur, die gezondigd heeft, voor de zonde genoegdoening geeft en omdat een mens die zelf zondaar is, voor anderen niet kan voldoen.

Vraag 17

Waarom moet Hij tegelijk waarachtig God zijn?

Antwoord

Om uit kracht van zijn goddelijke natuur in staat te zijn de last van Gods toorn in zijn menselijke natuur te dragen, voor ons de gerechtigheid en het leven te verwerven en ze ons terug te geven.

Vraag 18

Wie is dan deze Middelaar, die tegelijk waarachtig God en een waarachtig, rechtvaardig mens is?

Antwoord

Onze Here Jezus Christus, die ons door God tot wijsheid, gerechtigheid, heiliging en tot volkomen verlossing geschonken is.

Vraag 19

Waaruit weet gij dat?

Antwoord

Uit het heilig Evangelie, dat God zelf eerst in het paradijs geopenbaard heeft, daarna door de heilige aartsvaders en profeten heeft doen verkondigen en door de offeranden en andere ceremoniën der wet heeft uitgebeeld en dat Hij tenslotte door zijn eniggeboren Zoon heeft vervuld.

Zondag 7

Vraag 20

Worden dan alle mensen weer door Christus behouden zoals zij in Adam verloren zijn?

Antwoord

Neen, alleen degenen die in Hem door een echt geloof worden ingelijfd en al zijn weldaden aannemen.

Vraag 21

Wat is een echt geloof?

Antwoord

Een echt geloof is niet alleen een stellig weten of kennen waardoor ik alles voor waarachtig houd wat God ons in zijn Woord geopenbaard heeft, maar ook een vast vertrouwen, dat de Heilige Geest door het Evangelie in mijn hart werkt, dat niet alleen aan anderen maar ook aan mij vergeving der zonden, eeuwige gerechtigheid en heil door God geschonken is, louter uit genade, alleen op grond van Christus' verdienste.

Vraag 22

Wat heeft een christen dan te geloven?

Antwoord

Al wat ons in het Evangelie beloofd wordt, hetgeen de Artikelen van ons algemeen en ontwijfelbaar christelijk geloof ons in een samenvatting leren.

Vraag 23

Hoe luiden die artikelen?

Antwoord

Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van hemel en aarde.

En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Here, die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria, die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, is nedergedaald ter helle, op de derde dag opgestaan van de doden, opgevaren naar de hemel, en zit aan de rechterhand van God, de Almachtige Vader, vandaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de Heilige Geest;

ik geloof de heilige katholieke Kerk, de gemeenschap der heiligen;

de vergeving van de zonden, de opstanding des vlezes en het eeuwige leven.

(Wegens de verklaring die zondag 16 geeft, wordt hier de vertaling 'nedergedaald ter helle' in plaats van 'nedergedaald in het rijk van de dood' gevolgd).

Zondag 8

Vraag 24

Hoe worden deze Artikelen ingedeeld?

Antwoord

In drie delen. Het eerste handelt over God de Vader en onze schepping, het tweede over God de Zoon en onze verlossing, het derde over God de Heilige Geest en onze heiliging.

Vraag 25

Wanneer er maar één enig goddelijk Wezen is, waarom spreekt gij dan van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest?

Antwoord

Omdat God Zich in zijn Woord zo geopenbaard heeft, dat deze drie onderscheiden Personen de enige, waarachtige en eeuwige God zijn.

Zondag 9

Vraag 26

Wat gelooft gij, als gij zegt: Ik geloof in God de Vader, de Almachtige, Schepper van hemel en aarde?

Antwoord

Dat de eeuwige Vader van onze Here Jezus Christus, die hemel en aarde, met al wat er in is, uit niets geschapen heeft en deze ook door zijn eeuwige raad en voorzienigheid onderhoudt en regeert, om zijn Zoon Christus mijn God en mijn Vader is. Ik vertrouw daarom zo op Hem dat ik niet twijfel of Hij zal zorgen voor al wat mijn lichaam en ziel nodig hebben, en ook al het kwaad, dat Hij mij in dit moeitevolle leven toedeelt, voor mij ten beste keren. Immers, Hij kan dit doen als een almachtig God en wil het ook doen als een getrouw Vader.

Zondag 10

Vraag 27

Wat verstaat gij onder de voorzienigheid van God?

Antwoord

De almachtige en alom tegenwoordige kracht van God, waardoor Hij hemel en aarde met alle schepselen als door zijn hand voortdurend in stand houdt en zo regeert, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede, ja alle dingen ons niet bij toeval maar uit zijn vaderlijke hand toekomen.

Vraag 28

Waarom is het voor ons van belang te weten, dat God alles geschapen heeft en ook door zijn voorzienigheid in stand houdt?

Antwoord

Om in alle tegenspoed geduldig, in voorspoed dankbaar te zijn en voor de toekomst een goed vertrouwen te hebben op onze getrouwe God en Vader, in de zekerheid dat geen schepsel ons van zijn liefde scheiden zal, omdat alle schepselen zo in zijn hand zijn, dat zij zich tegen zijn wil niet roeren of bewegen kunnen.

Zondag 11

Vraag 29

Waarom wordt de Zoon van God Jezus, dat is Heiland, genoemd?

Antwoord

Omdat Hij ons redt en van al onze zonden verlost, en bij niemand anders enig heil te zoeken of te vinden is.

Vraag 30

Geloven dan ook zij aan de enige Heiland Jezus, die hun redding en heil bij de heiligen, bij zichzelf of ergens anders zoeken?

Antwoord

Neen. Zij verloochenen metterdaad de enige Heiland Jezus, ofschoon zij zich op Hem beroemen. Want één van tweeën: óf Jezus is geen volkomen Heiland, óf zij die deze Heiland met een echt geloof aannemen, moeten alles in Hem vinden wat tot hun heil noodzakelijk is.

Zondag 12

Vraag 31

Waarom wordt Hij Christus, dat is Gezalfde, genoemd?

Antwoord

Omdat Hij door God de Vader aangesteld en met de Heilige Geest gezalfd is tot onze hoogste Profeet en Leraar, die ons het verborgen raadsbesluit en de wil van God aangaande onze verlossing volkomen geopenbaard heeft; tot onze enige Hogepriester, die ons met het enige offer van zijn lichaam verlost heeft en met zijn voorbede steeds voor ons pleit bij de Vader; en tot onze eeuwige Koning, die ons met zijn Woord en Geest regeert en ons in de verworven verlossing beschermt en bewaart.

Vraag 32

Waarom wordt gij een christen genoemd?

Antwoord

Omdat ik door het geloof een lidmaat van Christus ben en daardoor deel heb aan zijn zalving; opdat ik zijn Naam belijd, mijzelf als een levend dankoffer aan Hem geef, met een vrij en goed geweten in dit leven tegen de zonde en de duivel strijd en hierna in eeuwigheid met Hem over alle schepselen zal heersen.

Zondag 13

Vraag 33

Waarom wordt Hij Gods eniggeboren Zoon genoemd, terwijl toch ook wij Gods kinderen zijn?

Antwoord

Omdat alleen Christus van nature de eeuwige Zoon van God is. Maar wij zijn om zinnentwil uit genade tot Gods kinderen aangenomen.

Vraag 34

Waarom noemt gij Hem onze Here?

Antwoord

Omdat Hij ons met lichaam en ziel van al onze zonden, niet met goud of zilver, maar met zijn kostbaar bloed vrijgekocht en van alle heerschappij van de duivel verlost en ons zo tot zijn eigendom gemaakt heeft.

Zondag 14

Vraag 35

Wat betekent: die ontvangen is van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria?

Antwoord

Dat de eeuwige Zoon van God, die waarachtig en eeuwig God is en blijft, door de werking van de Heilige Geest de echte menselijke natuur uit het vlees en bloed der maagd Maria,

heeft aangenomen om werkelijk tot het geslacht van David te behoren. Zo is Hij zijn broeders gelijk, maar zonder zonde.

Vraag 36

Welke waarde heeft voor u de heilige ontvangenis en geboorte van Christus?

Antwoord

Dat Hij onze Middelaar is en met zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt.

Zondag 15

Vraag 37

Wat verstaat gij onder het woord: geleden?

Antwoord

Dat Hij tijdens, heel zijn levens op de aarde maar in het bijzonder aan het einde daarvan, Gods toorn tegen de zonde van het hele mensengeslacht aan lichaam en ziel gedragen heeft, om door zijn lijden, als door het enige zoenoffer, ons lichaam en onze ziel van het eeuwige oordeel te verlossen en voor ons de genade van God, de gerechtigheid en het eeuwige leven te verwerven.

Vraag 38

Waarom heeft Hij onder de rechter Pontius Pilatus geleden?

Antwoord

Om ons, doordat Hij onschuldig onder de wereldlijke rechter veroordeeld werd, te bevrijden van het strenge oordeel van God, dat ons treffen zou.

Vraag 39

Houdt het meer in, dat Hij gekruisigd is, dan wanneer Hij op een andere wijze gestorven zou zijn?

Antwoord

Ja. Want daardoor ben ik zeker, dat Hij de vloek, die op mij rustte, op Zich geladen heeft, want de dood aan het kruis was door God vervloekt.

Zondag 16

Vraag 40

Waarom heeft Christus Zich tot in de dood moeten vernederen?

Antwoord

Omdat wegens de gerechtigheid en waarheid van God niet anders voor onze zonden voldaan kon worden dan door de dood van Gods Zoon.

Vraag 41

Waarom is Christus begraven?

Antwoord

Om daarmee te tonen dat Hij werkelijk gestorven was.

Vraag 42

Nu Christus dan voor ons gestorven is, hoe komt het dat ook wij moeten sterven?

Antwoord

Onze dood is geen betaling voor onze zonden maar alleen een afsterven van de zonden en een doorgang tot het eeuwige leven.

Vraag 43

Wat verkrijgen wij nog meer door het offer en de dood van Christus aan het kruis?

Antwoord

Dat door zijn kracht onze oude mens met Hem gekruisigd, gedood en begraven wordt, opdat de kwade begeerten van het vlees niet meer in ons regeren, maar wij onszelf in dankbaarheid aan Hem ten offer brengen.

Vraag 44

Waarom volgt daarop: neergedaald in ter helle?

Antwoord

Opdat ik in mijn hevigste aanvechtingen verzekerd en volkomen getroost moge zijn, dat mijn Here Jezus Christus door zijn onuitsprekelijke angst, smarten, verschrikking en helse kwelling, die Hij, ook in zijn ziel, zowel aan het kruis als tevoren, heeft doorleden, mij van de helse angst en pijn verlost heeft.

Zondag 17

Vraag 45

Welke betekenis heeft de opstanding van Christus voor ons?

Antwoord

Ten eerste heeft Hij door zijn opstanding de dood overwonnen om ons in de gerechtigheid te doen delen, die Hij voor ons door zijn dood verworven had. Ten tweede worden ook wij door zijn kracht opgewekt tot een nieuw leven. Ten derde is voor ons de opstanding van Christus een zeker onderpand van onze eigen opstanding in heerlijkheid.

Zondag 18

Vraag 46

Wat verstaat gij onder: opgevaren naar de hemel?

Antwoord

Dat Christus voor de ogen van zijn discipelen van de aarde in de hemel is opgenomen en daar is tot ons heil, totdat Hij wederkomt om te oordelen de levenden en de doden.

Vraag 47

Is Christus dan niet bij ons tot aan het einde der wereld, zoals Hij ons beloofd heeft?

Antwoord

Christus is waarachtig mens en waarachtig God. Wat zijn menselijke natuur aangaat, is Hij niet meer op aarde maar naar zijn godheid, majesteit, genade en Geest wijkt Hij nooit van ons.

Vraag 48

Worden dan de twee naturen in Christus niet van elkaar gescheiden, indien zijn mensheid niet overal is waar zijn godheid is?

Antwoord

Volstrekt niet. Zijn godheid kan door niets omsloten worden en is alom tegenwoordig; daaruit volgt dat zij wel buiten zijn aangenomen mensheid is, maar toch ook in haar is en persoonlijk met haar verenigd blijft.

Vraag 49

Welke betekenis heeft de hemelvaart van Christus voor ons?

Antwoord

Ten eerste is Hij in de hemel onze Pleitbezorger voor het aangezicht van zijn Vader.

Ten tweede hebben wij in Hem ons vlees in de hemel tot een betrouwbaar onderpand dat Hij als het Hoofd ons, zijn leden, ook tot Zich zal nemen.

Ten derde zendt Hij van zijn kant ons zijn Geest als onderpand, door wiens kracht wij zoeken wat boven is, waar Christus zit aan de rechterhand Gods, en niet wat op de aarde is.

Zondag 19

Vraag 50

Waarom wordt daaraan toegevoegd: en zit aan de rechterhand van God?

Antwoord

Christus is opgevaren naar de hemel om Zich daar het Hoofd van zijn Kerk te betonen, door Wie de Vader alle dingen regeert.

Vraag 51

Welk nut brengt ons deze heerlijkheid van ons Hoofd Christus?

Antwoord

Ten eerste dat Hij door zijn Heilige Geest in ons, zijn leden, de hemelse gaven uitstort. Vervolgens dat Hij ons met zijn macht tegen alle vijanden beschermt en bewaart.

Vraag 52

Welke troost schenkt u de wederkomst van Christus om te oordelen de levenden en de doden?

Antwoord

In alle droefheid en vervolging verwacht ik met een opgeheven hoofd Hem als Rechter uit de hemel, die Zich eerst om mijnentwil voor Gods gericht gesteld en heel de vloek van mij weggenomen heeft en die al zijn en mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis zal werpen, maar mij met alle uitverkorenen tot Zich zal nemen in de hemelse vreugde en heerlijkheid.

Zondag 20

Vraag 53

Wat gelooft gij aangaande de Heilige Geest?

Antwoord

Ten eerste dat Hij tezamen met de Vader en de Zoon waarachtig en eeuwig God is.

Ten tweede dat Hij ook mij gegeven is om mij door een echt geloof deel te doen hebben aan Christus en al zijn weldaden, mij bij te staan en eeuwig bij mij te blijven.

Zondag 21

Vraag 54

Wat gelooft gij aangaande de katholieke kerk?

Antwoord

Dat de Zoon van God van het begin der wereld tot aan het einde Zich uit de gehele mensheid een gemeente, die tot het eeuwige leven is uitverkoren, door zijn Geest en

Woord in de eenheid van het ware geloof vergadert, beschermt en in stand houdt; en dat ik daarvan een levend lid ben en eeuwig zal blijven.

Vraag 55

Wat verstaat gij onder de gemeenschap der heiligen?

Antwoord

Ten eerste dat de gelovigen allen tezamen en ieder persoonlijk als leden deel hebben aan de Here Christus en al zijn schatten en gaven.

Ten tweede dat ieder zich geroepen moet voelen om zijn gaven tot nut en heil van de andere leden bereidwillig en met vreugde te gebruiken.

Vraag 56

Wat gelooft gij aangaande de vergeving der zonden?

Antwoord

Dat God op grond van de genoegdoening door Christus mij al mijn zonden en ook mijn zondige aard, waartegen ik mijn leven lang te strijden heb, niet meer wil toerekenen, maar mij uit genade de gerechtigheid van Christus schenkt opdat ik nimmer in het gericht van God zal komen.

Zondag 22

Vraag 57

Welke troost schenkt u de opstanding des vleses?

Antwoord

Dat niet alleen mijn ziel na dit leven terstond tot Christus, haar Hoofd, opgenomen zal worden, maar dat ook mijn lichaam, door de kracht van Christus opgewekt, weer met mijn ziel verenigd en aan het verheerlijkte lichaam van Christus gelijkvormig zal worden.

Vraag 58

Welke troost biedt u het artikel over het eeuwige leven?

Antwoord

Terwijl ik reeds nu in mijn hart het begin van de eeuwige vreugde gevoel, zal ik na dit leven de volkomen zaligheid bezitten, die geen oog gezien, geen oor gehoord heeft, en die in geen mensenhart is opgekomen, om God daarin eeuwig te prijzen.

Zondag 23

Vraag 59

Maar wat baat het u nu dat u dit alles gelooft?

Antwoord

Dat ik in Christus voor God rechtvaardig ben en een erfgenaam van het eeuwige leven.

Vraag 60

Waardoor bent u rechtvaardig voor God?

Antwoord

Alleen door een echt geloof in Jezus Christus: al klaagt mijn geweten mij aan dat ik tegen al de geboden van God zwaar gezondigd en geen daarvan gehouden heb en nog steeds tot alle kwaad geneigd ben, tóch schenkt God mij, zonder enige verdienste van mijn kant, louter uit genade, de volkomen genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus. Hij rekent mij die toe alsof ik nooit zonde gehad of bedreven had, ja alsof

ik zélf al de gehoorzaamheid had volbracht, die Christus voor mij volbracht heeft. Alleen door deze weldaad met een gelovig hart aan te nemen ben ik rechtvaardig voor God.

Vraag 61

Waarom zegt u dat u alleen door het geloof rechtvaardig zijt?

Antwoord

Niet omdat ik vanwege de waarde van mijn geloof God behaag, maar omdat alleen de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus mijn gerechtigheid voor God is, en dat ik die niet anders dan alleen door het geloof kan aannemen en mij toe-eigenen.

Zondag 24

Vraag 62

Waarom kunnen onze goede werken niet onze gerechtigheid voor God of een deel daarvan zijn?

Antwoord

Omdat de gerechtigheid die voor Gods gericht bestaan kan, geheel volmaakt en in alle opzichten met de wet van God in overeenstemming moet zijn, terwijl zelfs onze beste werken in dit leven alle onvolmaakt en met zonden bevlekt zijn.

Vraag 63

Hebben onze goede werken dan geen enkele verdienste, terwijl God ze toch in dit en in het toekomstige leven wil belonen?

Antwoord

Deze beloning geschiedt niet uit verdienste maar uit genade.

Vraag 64

Maakt deze leer de mensen dan niet zorgeloos en goddeloos?

Antwoord

Zeker niet, want het is onmogelijk dat wie Christus door een echt geloof is ingeplant, geen vruchten van dankbaarheid zou voortbrengen.

Zondag 25

Vraag 65

Aangezien alleen het geloof ons aan Christus en al zijn weldaden deel geeft, vanwaar komt dit geloof?

Antwoord

Van de Heilige Geest, die het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie en het versterkt door het gebruik van de Sacramenten.

Vraag 66

Wat zijn Sacramenten?

Antwoord

Sacramenten zijn heilige, zichtbare tekenen en zegelen, door God ingesteld om ons door het gebruik daarvan de belofte van het Evangelie des te beter te doen verstaan en die voor ons te bezegelen, namelijk dat Hij ons op grond van het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, vergeving van zonden en eeuwig leven uit genade schenkt.

Vraag 67

Zijn beide, het Woord en de Sacramenten, dan bestemd om ons geloof te wijzen op het offer van Jezus Christus aan het kruis, als op de enige grond van ons heil?

Antwoord

Inderdaad, want de Heilige Geest leert ons in het Evangelie en verzekert ons door de Sacramenten, dat al ons heil rust in het enige offer van Jezus Christus, dat voor ons aan het kruis is geschied.

Vraag 68

Hoeveel sacramenten heeft Christus in het Nieuwe Verbond ingesteld?

Antwoord

Twee: de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal.

Zondag 26

Vraag 69

Hoe wordt gij in de Heilige Doop erbij bepaald en ervan verzekerd, dat het enige offer van Christus, aan het kruis geschied, u ten goede komt?

Antwoord

Christus heeft dit uitwendig waterbad ingesteld en daarbij beloofd, dat ik even zeker met zijn bloed en Geest van de onreinheid van mijn ziel, dat is van al mijn zonden, gewassen ben als ik uitwendig met het water, dat de onreinheid van het lichaam wegneemt, gewassen ben.

Vraag 70

Wat betekent dit: met het bloed en de Geest van Christus gewassen zijn?

Antwoord

Het wil zeggen: van God uit genade vergeving der zonden ontvangen te hebben om het bloed van Christus, dat Hij in zijn offer aan het kruis voor ons vergoten heeft. Verder ook door de Heilige Geest vernieuwd en tot leden van Christus geheiligd te zijn, opdat wij hoe langer hoe meer van de zonden afsterven en in een godvruchtig en onberispelijk leven wandelen.

Vraag 71

Waar heeft Christus ons beloofd, dat Hij ons even zeker met zijn bloed en Geest wil wassen als wij met het doopwater gewassen worden?

Antwoord

In de woorden waarmee Hij de Doop heeft ingesteld: Gaat dan heen, maakt al de volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest (Mat. 28:19).

En: Wie gelooft en zich laat dopen zal behouden worden, maar wie niet gelooft zal veroordeeld worden (Mar. 16:16). Deze belofte wordt herhaald waar de Schrift de Doop het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden noemt (Tit. 3:5; Hand. 22:16).

Zondag 27

Vraag 72

Is dan het uitwendige bad de eigenlijke afwassing van de zonden?

Antwoord

Neen, alleen door het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest worden wij gereinigd van alle zonden.

Vraag 73

Waarom noemt de Heilige Geest de Doop dan het bad der wedergeboorte en de afwassing der zonden?

Antwoord

God zegt dit niet zonder gegronde reden, namelijk niet alleen om ons daardoor te leren dat, zoals de onzuiverheid van het lichaam door het water, ook onze zonden door het bloed en de Geest van Jezus Christus weggenomen worden; maar vooral om ons door dit goddelijk pand en teken ervan verzekeren, dat wij even werkelijk van onze zonden geestelijk gewassen zijn, als wij uitwendig met het water gewassen worden.

Vraag 74

Moet men ook kleine kinderen dopen?

Antwoord

Ja. Zij behoren even goed als de volwassenen tot het Verbond van God en tot zijn gemeente en aan hen worden, niet minder dan aan de volwassenen, de verlossing van de zonden door het bloed van Christus en de Heilige Geest, die het geloof werkt, beloofd. Daarom moeten ook zij door de Doop, als het teken van het Verbond, in de christelijke Kerk ingelijfd en van de kinderen der ongelovigen onderscheiden worden, zoals onder het Oude Verbond door de besnijdenis geschiedde, in plaats waarvan onder het Nieuwe Verbond de Doop is ingesteld.

Zondag 28

Vraag 75

Hoe wordt gij in het Heilig Avondmaal erbij bepaald en ervan verzekerd, dat gij aan het enige offer van Christus, aan het kruis volbracht, en aan zijn weldaden deel hebt?

Antwoord

Op deze wijze: Christus heeft mij en alle gelovigen bevolen tot zijn gedachtenis van dit gebroken brood te eten en van deze beker te drinken.

Daaraan heeft Hij de belofte verbonden: ten eerste dat zijn lichaam even zeker voor mij aan het kruis geofferd en gebroken en zijn bloed voor mij vergoten is als ik met eigen ogen zie dat het brood van de Here voor mij gebroken en de beker mij gegeven wordt; en ten tweede, dat Hij zelf met zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed mijn ziel even zeker tot het eeuwige leven voedt en laaft als ik het brood en de beker van de Here als betrouwbare tekenen van het lichaam en bloed van Christus uit de hand van de dienaar ontvang en met de mond gebruik.

Vraag 76

Wat wil dit zeggen: het gekruisigde lichaam van Christus eten en zijn vergoten bloed drinken?

Antwoord

Het betekent niet alleen met een gelovig hart heel het lijden en sterven van Christus aannemen en daardoor vergeving van de zonden en het eeuwige leven verkrijgen; maar ook door de Heilige Geest, die én in Christus én in ons woont, zo met zijn heilig lichaam steeds meer verenigd worden dat wij - al is Christus in de hemel en wij op de aarde - vlees van zijn vlees en been van zijn been zijn en dat wij door die Geest zoals de leden van een lichaam door één ziel, eeuwig leven en geregeerd worden.

Vraag 77

Waar heeft Christus beloofd dat Hij de gelovigen even zeker met zijn lichaam en bloed wil voeden en laven, als zij van dit gebroken brood eten en uit deze beker drinken?

Antwoord

In de woorden waarmee Hij het Avondmaal heeft ingesteld: In de nacht waarin Hij werd overgeleverd, nam de Here Jezus een brood, brak het, sprak de dankzegging uit en zeide: Dit is mijn lichaam voor u, doet dit tot mijn gedachtenis. Evenzo ook de beker, nadat de maaltijd afgelopen was, en Hij zeide: Deze beker is het nieuwe verbond in mijn bloed, doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis. Want zo dikwijls gij dit brood eet en de beker drinkt, verkondigt gij de dood des Heren, totdat Hij komt (1 Kor. 11:23-26). Deze belofte wordt herhaald door de heilige Paulus, waar hij zegt: Is niet de beker der dankzegging, waarover wij de dankzegging uitspreken, gemeenschap met het bloed van Christus? Is niet het brood, dat wij breken, gemeenschap met het lichaam van Christus? Omdat het één brood is, zijn wij, hoe velen ook, één lichaam; wij hebben immers allen deel aan het ene brood (1 Kor. 10:16,17).

Zondag 29

Vraag 78

Worden dan brood en wijn het werkelijke lichaam en bloed van Christus?

Antwoord

Neen. Zoals het water bij de Doop niet in het bloed van Christus veranderd wordt of de eigenlijke afwassing der zonden is, maar alleen een goddelijk teken en verzekering daarvan, evenmin wordt het brood in het Avondmaal het eigenlijke lichaam van Christus, hoewel het naar aard en gebruik van de Sacramenten het lichaam van Christus genoemd wordt.

Vraag 79

Waarom noemt Christus dan het brood zijn lichaam en de beker zijn bloed, of het nieuwe Verbond in zijn bloed, en spreekt Paulus van de gemeenschap met het lichaam en bloed van Christus?

Antwoord

Christus zegt dat niet zonder goede reden, namelijk niet alleen om ons daardoor te leren dat, evenals brood en wijn dit tijdelijk leven in stand houden, zo ook zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed de ware spijs en drank zijn waardoor onze zielen tot het eeuwige leven gevoed worden; maar vooral om ons door deze zichtbare tekenen en onderpanden te verzekeren, dat wij zo waarachtig door de werking van de Heilige Geest deel krijgen aan zijn ware lichaam en bloed, als wij deze heilige tekenen met onze mond tot zijn gedachtenis ontvangen; en dat al zijn lijden en gehoorzaamheid even zeker ons deel zijn alsof wij zelf in eigen persoon alles geleden en aan God voor onze zonden genoegdoening gegeven hadden.

Zondag 30

Vraag 80

Wat is het onderscheid tussen het Avondmaal des Heren en de pauselijke mis?

Antwoord

Het avondmaal des Heren verzekert ons, dat wij volledige vergeving van al onze zonden hebben door het enige offer van Jezus Christus, dat Hij zelf eenmaal aan het kruis volbracht heeft en dat wij door de Heilige Geest worden ingelijfd in Christus, die naar zijn menselijke natuur niet op de aarde, maar in de hemel is, aan de rechterhand van God zijn Vader en daar door ons aanbeden wil worden.

Maar de mis leert, dat de levenden en de doden slechts dan door het lijden van Christus vergeving van zonden hebben indien Christus nog dagelijks voor hen door de mispriesters geofferd wordt, en dat Christus lichamelijk onder de gestalte van brood en wijn aanwezig is en derhalve ook daarin aanbeden moet worden. Daarom is de mis in de grond van de zaak niet anders dan een verloochening van het enige offer en het lijden van Jezus Christus en een vervloekte afgoderij.

Vraag 81

Voor wie is het avondmaal van de Here ingesteld?

Antwoord

Voor hen die vanwege hun zonden een afkeer hebben van zichzelf en toch vertrouwen, dat deze hun om Christus' wil vergeven zijn, en dat ook hun overgebleven zwakheid door zijn lijden en sterven bedekt is; en die dan ook begeren hun geloof steeds meer te versterken en hun leven te beteren. De huichelaars echter en zij die zich niet oprecht tot God bekeren, eten en drinken tot hun eigen oordeel.

Vraag 82

Behoort men ook diegenen tot dit Avondmaal toe te laten, die zich in hun belijdenis en leven als ongelovigen en goddelozen doen kennen?

Antwoord

Nee, want dan wordt het Verbond van God ontheiligd en zijn toorn over de gehele gemeente opgewekt. Daarom is de Kerk van Christus, overeenkomstig het bevel van Christus en zijn apostelen, verplicht zulke mensen door de sleutels van het Koninkrijk der hemelen uit te sluiten totdat zij hun leven beteren.

Zondag 31

Vraag 83

Wat zijn de sleutels van het Koninkrijk der hemelen?

Antwoord

De verkondiging van het heilig Evangelie en de christelijke tucht, waardoor het Koninkrijk der hemelen voor de gelovigen geopend en voor de ongelovigen gesloten wordt.

Vraag 84

Hoe wordt het Koninkrijk der hemelen door de verkondiging van het heilig Evangelie geopend en gesloten?

Antwoord

Volgens het bevel van Christus wordt aan de gelovigen, allen tezamen en ieder persoonlijk, verkondigd en openlijk verzekerd dat al hun zonden hun door God terwille van Christus' verdiensten waarlijk vergeven zijn, zo dikwijls als zij de belofte van het Evangelie met echt geloof aannemen. Daarentegen wordt aan alle ongelovigen en huichelaars verkondigd en betuigd, dat de toorn van God en het eeuwig oordeel op hen liggen, zolang zij zich niet bekeren. Naar dit getuigenis van het Evangelie zal God oordelen, zowel in dit als in het toekomstige leven.

Vraag 85

Hoe wordt het Koninkrijk der hemelen gesloten en geopend door de christelijke tucht?

Antwoord

Volgens het bevel van Christus worden zij die onder de christennaam onchristelijk leren of leven, wanneer zij na herhaalde broederlijke vermaning van hun dwalingen of schandelijke levenswandel niet willen afzien, bij de gemeente of bij hen die door de gemeente daarvoor aangesteld zijn, bekend gemaakt. Indien zij zich aan de vermaning niet storen, worden zij door dezen, door het ontzeggen van de Sacramenten, van de christelijke gemeente en door God zelf van het Rijk van Christus uitgesloten. Zij worden opnieuw als lidmaten van Christus en van zijn gemeente aangenomen, wanneer zij waarachtige beterschap beloven en tonen.

Derde deel

De dankbaarheid jegens God voor de verlossing

Zondag 32

Vraag 86

Daar wij nu uit onze ellende zonder enige verdienste onzerzijds alleen uit genade door Christus verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?

Antwoord

Omdat Christus, die ons met zijn bloed heeft vrijgekocht en verlost, ons ook door zijn Heilige Geest tot zijn evenbeeld vernieuwt, opdat wij met geheel ons leven aan God dankbaarheid bewijzen voor zijn weldaden en Hij door ons geprezen wordt; voorts opdat wij voor onszelf door de vruchten zeker zijn van ons geloof en door ons godvruchtig leven ook onze naaste voor Christus gewonnen wordt.

Vraag 87

Kunnen dan zij niet behouden worden, die in hun goddeloos, ondankbaar leven volharden en zich niet tot God bekeren?

Antwoord

Volstrekt niet. De Schrift zegt dat geen onkuis mens, geen afgodendienaar, echtbreker, dief, gierigaard, dronkaard, lasteraar, oplichter, of dergelijke het Koninkrijk van God beërven zal.

Zondag 33

Vraag 88

Uit hoeveel delen bestaat de bekering?

Antwoord

Uit twee delen: de afsterving van de oude mens en de opstanding van de nieuwe mens.

Vraag 89

Wat is de afsterving van de oude mens?

Antwoord

Het is een oprecht berouw hebben dat wij God door onze zonden vertoord hebben, en het steeds meer haten en mijden van de zonden.

Vraag 90

Wat is de opstanding van de nieuwe mens?

Antwoord

Het is een innige blijdschap in God door Christus, en lust en liefde om naar de wil van God alle goede werken te volbrengen.

Vraag 91

Wat zijn de goede werken?

Antwoord

Alleen die uit een echt geloof, volgens de Wet van God, tot zijn eer geschieden, en niet die op ons goeddunken of menselijke voorschriften gegrond zijn.

Zondag 34

Vraag 92

Hoe luidt de Wet des Heren?

Antwoord

God sprak al deze woorden, Exodus 20:2-17, Deuteronomium 5:6-21:

Ik ben de Here, uw God, die u uit het land Egypte, uit het diensthuis, geleid heb.

Het eerste gebod

Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben.

Het tweede gebod

Gij zult u geen gesneden beeld maken noch enige gestalte van wat boven in de hemel, noch van wat beneden op de aarde, noch van wat in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen; want Ik, de Here, uw God, ben een naijverig God, die de ongerechtigheid van de vadersen bezoek aan de kinderen, aan het derde en aan het vierde geslacht van hen die Mij haten, en die barmhartigheid doe aan duizenden van hen die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden.

Het derde gebod

Gij zult de Naam van de Here, uw God, niet ijdel gebruiken, want de Here zal niet onschuldig houden wie zijn Naam ijdel gebruikt.

Het vierde gebod

Gedenk de sabbatdag, dat gij die heiligt; zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen; maar de zevende dag is de sabbat van de Here, uw God; dan zult gij geen werk doen, gij noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw dienstknecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch de vreemdeling die in uw steden woont. Want in zes dagen heeft de Here de hemel en de aarde gemaakt, de zee en al wat daarin is, en Hij rustte op de zevende dag; daarom zegende de Here de sabbatdag en heiligde die.

Het vijfde gebod

Eer uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land dat de Here, uw God, u geven zal.

Het zesde gebod

Gij zult niet doodslaan.

Het zevende gebod

Gij zult niet echtbreken.

Het achtste gebod

Gij zult niet stelen.

Het negende gebod

Gij zult geen valse getuigenis spreken tegen uw naaste.

Het tiende gebod

Gij zult niet begeren uws naasten huis; gij zult niet begeren uws naasten vrouw, noch zijn dienstknecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn rund, noch zijn ezel, noch iets dat van uw naaste is.

Vraag 93

Hoe worden deze Tien Geboden ingedeeld?

Antwoord

In twee tafelen, waarvan de eerste leert, hoe wij ons jegens God moeten gedragen; en de tweede, wat wij aan onze naaste verschuldigd zijn.

Vraag 94

Wat gebiedt God in het eerste gebod?

Antwoord

Dat ik, op straffe van mijn heil te verliezen, alle afgoderij, tovenarij, waarzeggerij, bijgeloof, aanroeping van de heiligen of van andere schepselen vermijd en ontvlucht, en dat ik de enige, ware God op de rechte wijze erken. Hem alleen vertrouw, mij in alle ootmoed en geduld aan Hem alleen onderwerp, van Hem alleen al het goede verwacht en Hem met mijn gehele hart liefheb, vrees en eer, zodat ik eerder alle schepselen prijsgeef dan dat ik het minste of geringste tegen zijn wil doe.

Vraag 95

Wat is afgoderij?

Antwoord

Afgoderij is in plaats van of naast de enige ware God, die Zich in zijn Woord geopenbaard heeft, iets anders bedenken of hebben, waarop men zijn vertrouwen stelt.

Zondag 35

Vraag 96

Wat eist God in het tweede gebod?

Antwoord

Dat wij God op geen enkele wijze afbeelden en op geen andere wijze vereren dan Hij in zijn Woord bevolen heeft.

Vraag 97

Mag men dan in het geheel geen beeltenissen maken?

Antwoord

God kan en mag op geen enkele wijze afgebeeld worden. Maar al mogen de schepselen afgebeeld worden, toch verbiedt God hun beeltenis te maken en te bezitten om die te vereren of om Hem daardoor te dienen.

Vraag 98

Zou men de afbeeldingen in de kerken niet als boeken voor de leken mogen dulden?

Antwoord

Neen, want wij moeten niet wijzer zijn dan God, die zijn christenen niet door stomme beelden maar door de levende verkondiging van zijn Woord onderwezen wil hebben.

Zondag 36

Vraag 99

Wat wil het derde gebod?

Antwoord

Dat wij niet alleen door vloeken of valse eed maar ook door onnodig zweren de Naam van God niet lasteren of misbruiken en evenmin door stilzwijgend toe te zien aan dergelijke gruwelijke zonden deelhebben. Kortom, dat wij de heilige Naam van God niet anders dan met ontzag en eerbied gebruiken, opdat Hij door ons op de rechte wijze wordt beleden, aangeroepen en in al onze woorden en werken geprezen.

Vraag 100

Is het dan zo een ernstige zonde Gods Naam door zweren en vloeken te lasteren, dat God toornig is op hen die niet al het hunne doen om het vloeken en zweren tegen te gaan en te verbieden?

Antwoord

Ja, want geen zonde is groter en vertoort God meer dan het lasteren van zijn Naam; daarom heeft Hij ook geboden die met de dood te straffen.

Zondag 37

Vraag 101

Kan men ook gelovig bij de Naam van God een eed zweren?

Antwoord

Ja, als de overheid het van haar onderdanen verlangt of als het om andere redenen noodzakelijk is om daardoor trouw en waarheid te bevestigen, en wel tot eer van God en tot heil van de naaste. Want die eed is in Gods Woord gegrond en werd daarom ook door de heiligen in het Oude en Nieuwe Testament terecht gebruikt.

Vraag 102

Mag men ook bij de heiligen of andere schepselen zweren?

Antwoord

Neen, want een rechtmatige eed zweren is God aanroepen, dat Hij, die alleen het hart kent, de waarheid moge doen blijken en mij straffen indien ik vals zweer. Deze eer komt aan geen schepsel toe.

Zondag 38

Vraag 103

Wat gebiedt God in het vierde gebod?

Antwoord

Ten eerste, dat de dienst van de Kerk of de prediking en de scholen in stand gehouden worden; en dat ik vooral op de sabbat, dat is op de rustdag, trouw tot Gods gemeente kom om Gods Woord te horen, de Sacramenten te gebruiken, God de Here openlijk aan te roepen en de armen christelijke hulp te betonen.

In de tweede plaats dat ik alle dagen van mijn leven mijn boze werken opgeef, de Here door zijn Geest in mij laat werken en aldus de eeuwige sabbat in dit leven aanvang.

Zondag 39

Vraag 104

Wat wil God in het vijfde gebod?

Antwoord

Dat ik mijn vader en mijn moeder en allen die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijs, en mij aan hun goede onderwijzing en tucht met gepaste gehoorzaamheid onderwerp en ook met hun tekortkomingen geduld heb, aangezien het God belijft ons door hen te regeren.

Zondag 40

Vraag 105

Wat eist God in het zesde gebod?

Antwoord

Dat ik mijn naaste niet met gedachten, woorden of gebaren, en nog veel minder door daden, hetzij zelf hetzij door tussenkomst van anderen onteer, haat, kwets, of dood; maar dat ik alle wraakzucht afleg, ook mijzelf geen kwaad doe en moedwillig in gevaar begeef. De overheid draagt dan ook het zwaard om doodslag tegen te gaan.

Vraag 106

Maar in dit gebod gaat het toch alleen over de doodslag?

Antwoord

Door de doodslag te verbieden, leert God ons ook dat Hij de wortel van de doodslag zoals afgunst, haat, toorn en wraakzucht verafschuwt en dat dit alles voor Hem als doodslag geldt.

Vraag 107

Is het dan genoeg als wij onze naaste, zoals gezegd, niet doden?

Antwoord

Nee, door afgunst, haat en toorn te verbieden, gebiedt God onze naaste lief te hebben als onszelf en hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en vriendelijkheid te bewijzen, zoveel mogelijk te voorkomen wat hem schaden kan en zelfs onze vijanden goed te doen.

Zondag 41

Vraag 108

Wat leert ons het zevende gebod?

Antwoord

Alle onkuisheid is door God vervloekt en daarom moeten wij er een hartgrondige afkeer van hebben en kuis en ingetogen leven, hetzij in de heilige staat van het huwelijk, hetzij daarbuiten.

Vraag 109

Verbiedt God in dit gebod niet meer dan echtbreken en soortgelijke schanddaden?

Antwoord

Daar ons lichaam en onze ziel tempels van de Heilige Geest zijn, wil Hij dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren; daarom verbiedt Hij alle onkuise daden, gebaren, woorden, gedachten, begeerten en wat de mens daartoe kan verleiden.

Zondag 42

Vraag 110

Wat verbiedt God in het achtste gebod?

Antwoord

God verbiedt niet alleen het stelen en roven, dat de overheid straft, maar Hij rekent ook als diefstal alle sluwe streken en listen, waardoor wij het bezit van onze naaste in handen trachten te krijgen hetzij met geweld of schijn van recht of door het vervalsen van gewicht, maat, waar en munt, met woeker of door enig middel dat God verboden heeft. Hij verbiedt zowel alle gierigheid als alle misbruik en verkwisting van zijn gaven.

Vraag 111

Wat gebiedt God in dit gebod?

Antwoord

Dat ik het belang van mijn naaste naar mijn vermogen bevorder en hem zo behandel als ik zelf behandeld zou willen worden. Bovendien, dat ik mij trouw inspan om ook de behoeftigen te kunnen bijstaan.

Zondag 43

Vraag 112

Wat wil het negende gebod?

Antwoord

Dat ik tegen niemand vals getuigenis afleg, niemands woorden verdraai, geen kwaadspreker of lasteraar ben, niemand lichtvaardig en zonder hem te horen veroordeel of laat veroordelen; maar alle soorten leugen en bedrog als echte werken van de duivel vermijd, indien ik niet de zware toorn van God op mij wil laden. Evenzo, dat ik in rechtszaken en alle andere handelingen de waarheid liefheb en daarvoor openlijk uitkom en voor de eer en goede naam van mijn naaste naar mijn vermogen opkom en die verdedig.

Zondag 44

Vraag 113

Wat eist het tiende gebod van ons?

Antwoord

Dat zelfs de minste neiging of gedachte in strijd met een van Gods geboden nooit in ons hart mag opkomen, maar dat wij altijd en met ons gehele hart alle zonden verafschuwen en alle gerechtigheid liefhebben.

Vraag 114

Kunnen zij die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomen onderhouden?

Antwoord

Nee, ook in de allerheiligsten is, zolang zij in dit leven zijn, pas een eerste begin van deze gehoorzaamheid aanwezig; maar wel beginnen zij met een ernstig voornemen niet alleen naar enkele, maar naar alle geboden van God te leven.

Vraag 115

Waarom laat God ons de Tien Geboden zo streng prediken, wanneer toch niemand ze in dit leven kan volbrengen?

Antwoord

Allereerst, opdat wij ons leven lang onze zondige aard steeds beter leren kennen en met des te groter begeerte de vergeving van zonden en de gerechtigheid van Christus zoeken. Vervolgens, opdat wij ons zonder ophouden beijveren en God bidden om de genade van de Heilige Geest om steeds meer naar het beeld van God vernieuwd te worden, tot wij na dit leven de beloofde volmaaktheid bereiken.

Zondag 45

Vraag 116

Waarom hebben de christenen het gebed nodig?

Antwoord

Omdat het gebed het voornaamste deel is van de dankbaarheid die God van ons eist, en omdat God zijn genade en de Heilige Geest alleen wil geven aan hen die Hem met hartelijk verlangen zonder ophouden daarom bidden en daarvoor danken.

Vraag 117

Wat behoort tot een gebed dat God behaagt en door Hem wordt verhoord?

Antwoord

Ten eerste, dat wij alleen de enige, ware God, die Zich in zijn Woord aan ons geopenbaard heeft, van harte aanroepen om alles wat Hij ons bevolen heeft Hem te vragen.

Ten tweede, dat wij onze nood en ellende goed en grondig erkennen, opdat wij ons voor zijn majesteit verootmoedigen.

Ten derde, dat wij deze vaste grond hebben, dat God ons gebed, hoewel wij het niet waardig zijn, om de wil van Christus, de Here, zeker wil verhoren, zoals Hij ons in zijn Woord beloofd heeft.

Vraag 118

Wat heeft God ons bevolen van Hem te vragen?

Antwoord

Alles wat wij naar geest en lichaam nodig hebben, zoals de Here Christus dat heeft samengevat in het gebed, dat Hijzelf ons geleerd heeft.

Vraag 119

Hoe luidt dat gebed?

Antwoord

Onze Vader, die in de hemelen zijt,

Uw Naam worde geheiligd;

Uw Koninkrijk kome;

Uw wil geschiedde, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde.

Geef ons heden ons dagelijks brood;

en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren;

en leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze.

Want Uwer is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid. Amen

Matteüs 6:9-13; Lucas 11:2-4.

Zondag 46

Vraag 120

Waarom heeft Christus ons geboden God aldus aan te spreken: 'Onze Vader'?

Antwoord

Om terstond, bij het begin van ons gebed, in ons het kinderlijk ontzag en vertrouwen op God te wekken, die de grond van ons gebed vormen namelijk dat God door Christus onze Vader is geworden en dat Hij ons, wat wij Hem met een echt geloof bidden, veel minder zal weigeren dan onze vaders ons aardse dingen ontzeggen.

Vraag 121

Waarom wordt hier bijgevoegd: 'die in de hemelen zijt'?

Antwoord

Opdat wij over de hemelse majesteit van God niet op aardse wijze denken en van zijn almacht verwachten al wat wij voor lichaam en ziel nodig hebben.

Zondag 47

Vraag 122

Wat is de eerste bede?

Antwoord

'Uw Naam worde geheiligd'. Dat wil zeggen: geef ons allereerst dat wij U op de rechte wijze kennen en U in al uw werken, waaruit uw almacht, wijsheid, goedheid, gerechtigheid, barmhartigheid en waarheid helder stralen, eren, roemen en prijzen vervolgens dat wij ons gehele leven, onze gedachten, woorden en werken, daarop richten dat uw Naam om ons niet gelasterd maar geëerd en geprezen wordt.

Zondag 48

Vraag 123

Wat is de tweede bede?

Antwoord

'Uw Koninkrijk kome'. Dat wil zeggen: regeer ons zo door uw Woord en Geest, dat wij ons steeds meer aan U onderwerpen; bewaar en vermeerder uw Kerk; vernietig de werken van de duivel en elke macht die zich tegen U verheft, evenals alle boze plannen die tegen uw heilig Woord beraamd worden; totdat uw Rijk in volmaaktheid komt, waarin Gij alles zult zijn in allen.

Zondag 49

Vraag 124

Wat is de derde bede?

Antwoord

'Uw wil geschiede, gelijk in de hemel alzo ook op de aarde'. Dat wil zeggen: geef dat wij en alle mensen onze eigen wil verzaken en uw wil, die alleen goed is, zonder enig tegenspreken gehoorzamen opdat aldus ieder zijn taak en roeping even gewillig en getrouw moge vervullen als de engelen in de hemel.

Zondag 50

Vraag 125

Wat is de vierde bede?

Antwoord

'Geef ons heden ons dagelijks brood'. Dat wil zeggen: wil in alle behoeften van ons lichaam voorzien, opdat wij daardoor erkennen, dat Gij de enige Bron van alle goed zijt en dat noch onze zorg en moeite noch uw gaven ons zonder uw zegen ten goede komen; en dat wij daarom ons vertrouwen van alle schepselen afwenden en op U alleen stellen.

Zondag 51

Vraag 126

Wat is de vijfde bede?

Antwoord

'En vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.' Dat wil zeggen: wil ons, arme zondaren, al onze misdrijven en de verdorvenheid die nog altijd in ons is, om het bloed van Christus niet toerekenen, gelijk ook wijzelf het als een getuigenis van uw genade in ons gevoelen, dat wij het vaste voornemen hebben onze naaste van harte te vergeven.

Zondag 52

Vraag 127

Wat is de zesde bede?

Antwoord

'En leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de boze'. Dat wil zeggen: omdat wij uit onszelf zo zwak zijn dat wij geen ogenblik zouden kunnen standhouden, en omdat bovendien onze doodsvijand, de duivel, de wereld en ons eigen vlees, niet ophouden ons aan te vechten, wil ons daarom door de kracht van de Heilige Geest staande houden en sterken, opdat wij in deze geestelijke strijd niet de nederlaag lijden, maar altijd krachtig weerstand bieden, totdat wij eindelijk volledig de overwinning behalen.

Vraag 128

Hoe besluit gij uw gebed?

Antwoord

'Want van U is het Koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid'. Dat wil zeggen: dit alles vragen wij van U, omdat Gij als onze Koning, die de macht over alles bezit, zowel de wil als het vermogen hebt ons alle goed te geven; en opdat daardoor niet aan ons, maar aan uw heilige naam eeuwig lof wordt toegebracht.

Vraag 129

Wat betekent het woord: amen?

Antwoord

Amen wil zeggen: Het is waar en zeker. Want het is veel zekerder dat God mijn gebed verhoort dan dat ik in mijn hart gevoel dat ik die verhoring van Hem begeer.